

Fotografija družine Ravnikar iz leta okrog 1900. (Iz arhiva Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani)

Slika je bila verjetno posneta ob kakšni posebno slavnostni priložnosti; o tem pa samo ugibamo, saj ni nikjer nobenih podatkov, ki bi podpirali trdnejši sklep. Pred gostilno so zbrani vsi domači, sorodniki in posli v „delovno – paradnih uniformah“. (Glej gostilničarja z belim predpasnikom in prodajalca s telovnikom med vrati trgovine!). Skupina domačih stoji in sedi pred okroglo pogrnjeno mizo na levi strani od vhoda v gostilno, na desni pa sta ob lesenih nepogrnjeni mizi z lesenimi klopmi še dva priložnostna gosta. O slednjih ne vemo ničesar, a gotovo je, da ne pripadata ožji družini.

Na reprezentativno podobo gospodarjeve, to je gostilničarjeve posesti, so poleg hiš in obrtniških „insignij“ (obleka in napisi ali kakšni drugi znaki) spadali tudi vsi posli, dekle in hlapci, konji in imeniten koleselj. Gospodar ni delal razlike med „živo“ in „mrtvo“ posestjo. Zanimiv detajl na sliki pa je tudi dolga palica, zataknjena nad vhodnimi vrati, s katere so viseli oblanci, znak za gostilno.

Sliki iz let okrog 1900 in 1925–30 se torej kar precej razlikujeta, kažeta pa predvsem gospodarsko stanje, kakršnega je dosegel lastnik gostilne in trgovine v določenih letih. Na tak razvoj je prav gotovo vplivala bližina cerkve na Zaplazu, oziroma božja pot.

Gostilna, ki je bila v lasti Ravnikarjeve družine od okrog 1870 (po ustnih podatkih), je bila namreč ena od tako imenovanih božjepotnih ali romarskih gostiln, ki so svoj promet in svoj uspeh gradile na množici vernikov, ki so obiskovali cerkev ob običajnih romarskih datumih, pa tudi ob navadnih nedeljah z mašami. Ker pa je imela gostilna v Čatežu tudi izjemno dober prometni položaj, si je nabirala goste še s številnimi prevozniki, tako da je bila po izjavah lastnikov tudi furmanska postaja.

Romarska cerkev na Zaplazu je bila še pred drugo svetovno vojno ena najbolj znanih in obiskanih romarskih cerkva na Dolenjskem. Njena zgodovina v primeri z nekaterimi zares starimi božjimi potmi ni posebno dolga, saj so se prvi romarji pojavili šele v začetku 19. stoletja, ko je na tem kraju stala skromna Marijina kapelica. Po nekaj prezidavah in povečavah, ki so se zvrstile v devetnajstem stoletju, so prostorno novo cerkev, kakršno lahko vidimo v glavnem še danes, začeli zidati leta 1906, popolnoma pa dogradili šele leta 1926 (op. 1 / Krajevni leksikon Drnovske banovine, Ljubljana 1937. str. 495).

V Popotovanju od Litije do Čateža je Levstik takole omenil Zaplaz: „... Ta romarska, sloveča kapelica stoji na hribu, precej nad Čatežem. Novo zidana je in lepo zmalana...“ (op. 2 / Fran Levstik, Popotovanje od Litije do Čateža, Ljubljana 1958. str. 47) Tako je bilo bržkone pred letom 1858, ko je božja pot postala že tako znana, da je bilo vedno več romarjev, in so namesto skromne prvotne Marijine kapelice sezidali novo. Večja cerkev z župnikom pa je bila takrat samo v Čatežu.

Množice romarjev, ki so se zgrinjale ob Marijinih praznikih (cerkev je posvečena Marijinemu vnebovzetju) v cerkev, so seveda potrebovale poleg dušne tudi telesno hrano. Najbližje naselje je Čatež, kjer je bilo več gostiln, med njimi tudi Ravnikarjeva, o kateri je bil, govor že na začetku. Lahko se pohvali z dovolj dolgim neprekinjenim obrtnim stažem, ki je prehajal z očeta na sina vsaj v treh do štirih rodovih. Njena zgodovina je povezana z zgodovino cerkvenih gradenj oziroma z naraščajočim in upadajočim obiskom romarske poti.

Romarske poti so v času velikega obiska, navadno poleti po večjem in že končanem poljskem delu (od 15. julija do 15. avgusta so bile kmetove počitnice, kot so

rekli včasih), tudi prenočevale ljudi, ki so prihajali od daleč; to pa so bili najbrž vsi tisti, ki so prihajali peš. Za prenočevanje so jim največkrat odkazali ležišča v gospodarskih poslopih, saj je bilo sob v hiši ponavadi še za domače premalo.

Dovolj značilna za romarske gostilne je bila tudi prehrana. V času velikih obiskov so bili to litri in litri goveje juhe; to je bilo značilno za gostilne po vsem osrednjem slovenskem ozemlju. Posebnost so bile pa tudi jedilne navade romarjev: utrujeni od dolge poti so si naročali predvsem po svojih skromnih denarnih zmožnostih — za ženske juho z rezanci, za moške pa s kosom mesa.

Gostilna, kamor še danes radi zavijajo popotniki, je torej značilen primer božjepotne gostilne, ki je promet ustvarjala s prevozniki in romarji, kot ga pravzaprav tudi še danes, le da so zdaj prvi obvezno, drugi v večini motorizirani.

TANJA TOMAŽIČ

BIBLIOGRAFIJA

NALOG ŠTUDENTOV PZE ZA ETNOLOGIJO V LETIH 1980 in 1981

Okrajšave: P — proseminarska naloga, S — seminarska naloga, S1 — seminarska naloga 1, S2 — seminarska naloga 2, D — diplomska naloga, pril. — priloženo slikovno in drugo gradivo

Vse naloge so v tipkopisu.

1.1. MATERIALNA KULTURA

1.1.1. Splošno

Račič Mojca: Gospodarska dejavnost in vključevanje vasi Labinje na Cerkljanskem v narodnoosvobodilno gibanje v času 2. svetovne voje. S2, 1981. 75. str.

1.1.2. Zemljiška razporeditev, naselje; urbanizem

1.1.3. Stavbarstvo

Kocjančič Neda: Odnos Novogoričanov do pokopališč v Novi Gorici, posebej do novo nastajajočega pokopališča v Stari Gori. P, 1980.

1.1.4. Notranja oprema; bivalna kultura, bivanje

Batič Jerneja: Stanovanjske razmere v Židovskem kareju v Piranu pred začetkom izvajanja revitalizacijskega načrta. S, 1980, 30 str., pril.

Brancelj Andreja: Drašiči — spreminjanje podobe belokranjske vasi. D, 1981, 62 str., 50 pril.

Čebašek Marjeta: Kmečka hiša v vasi Voklo. S1, 1981.

Dokl Maja: Stanovanjska kultura novomeškega Brega v obdobju med obema vojnama in danes. P, 1980. 36 str., pril.

1.1.5. Poljedelstvo

1.1.6. Živinoreja

1.1.7. Vrtnarstvo, vrtičkarstvo

1.1.8. Sadjarstvo in vinogradništvo

Anžič Ivica: Vinogradništvo in vikendarstvo na Trški gori. D, 1980. 50 str., pril.

Kogej Katja: Vpliv posebne predelave sliv na način življenja prebivalcev vasi Šmartno v Goriških Brdih do leta 1959. P, 1980. 20 str., 18 pril.

1.1.9. Lov, ribolov

1.1.10. Nabiralništvo

1.1.11. Čebelarstvo

1.1.12. Rokodeljstvo in obrt

Čebulj Breda: Etnološki prikaz frizerskih salonov v Ljubljani ob primerjavi s frizerskim salonom v Ljubnem ob Savinji. P, 1980. 33 str., pril.

Fliš Nevenka: Modno klobučarstvo v Ljubljani. S1, 1981. 29 str., 12 pril.

Reščič Neva: Biljenski opekarji. Nastanek in razvoj tradicije. S1, 1981. 23 str., 5 pril.

1.1.13. Industrija in rudarstvo

1.1.14. Gozdno gospodarstvo

1.1.15. Orodja, predmeti, naprave

1.1.16. Prehrana

Žebovec Marjeta: Prehrana v vasi Vrbnje. S1, 1981. 23 str.

1.1.17. Noša

1.1.18. Promet, komunikacijska sredstva in komuniciranje

Ftičar Marija: Promet, komunikacijska sredstva in komuniciranje v vasi Gozd nad Kamnikom. S, 1980. 44 str., 25 pril.

Gabrovec Matej: Promet in komunikacijska sredstva prebivalcev Bela. P, 1980. 24 str., 16. pril.

1.1.19. Trgovina

1.1.20. Turizem; turizem na vasi (kmečki turizem)

Gabrovec Matej: Kmečki turizem v občini Ljubljana Vič—Rudnik. S2, 1981. 46 str., pril.

Kržinič Kornelija: Vpliv oddajanja privatnih sob turistom na način življenja sobodajalcev v Dobrni. S, 1980. 39 str., pril.

Lončar Ksenija: Delovanje in vpliv turističnega društva na življenje krajanov v Cerkljah na Gorenjskem. S1, 1981. 26 str., 4 pril.

Oset Irena: Kmečki turizem oziroma perspektive razvoja kmečkega turizma v Dobrni. P, 1980. 15 str., 11 pril.

Stanković Milivoj: Turizem. Potovanja geografov II. letnika in gimnazijskih sošolcev. P, 1980. 14. str., 2 pril.

1.1.21. Gospodarske razmere in proračun (družine ali gospodinjstva)

1.2. SOCIALNA KULTURA

1.2.1. Splošno

1.2.2. Družinsko-sorodstvene zveze

Lenassi Eva: Družina Lenassi. P, 1980. 34 str., pril.

Petru Duša: Razlike in spremembe v načinu življenja družin v Trnovem v času od konca 1. svetovne vojne do danes. D, 1980. 85 str., 21 pril.

Rožanec Nevenka: Ženska in njena vloga v družini. S1, 1981. 34 str.